

TOWARZYSTWO
UPIĘKSZANIA
MIASTA
WROCŁAWIA

Wrocław, 25.03.16

Aleksandra Zienkiewicz
Towarzystwo Benderowskie

Barbara Nowak-Obelinda
Dolnośląski Wojewódzki
Konservator Zabytków
ul. Łokietka 11
50-243 Wrocław

Wniosek o wpisanie do rejestru zabytków budynku przy ul. Henryka Sienkiewicza 96

W imieniu Towarzystwa Benderowskiego i Towarzystwa Upiększania Miasta Wrocławia, zgodnie z art. 31 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, wnoszę o wszczęcie postępowania w sprawie wydania z urzędu decyzji o wpisaniu do rejestru zabytków budynku przy **ul. Sienkiewicza 96** we Wrocławiu (art. 9. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na podstawie art. 31 § 1 pkt 2 k.p.a. wnosimy o dopuszczenie Towarzystwa Benderowskiego do udziału w postępowaniu. Naszym reprezentantem będzie członek Towarzystwa Benderowskiego, Jan Jerzmański, architekt IARP, wykształcony na kierunku architektura - ochrona zabytków na Politechnice Wrocławskiej.

Uzasadnienie:

Artykuł 31 Kodeksu postępowania administracyjnego upoważnia organizacje społeczne, nawet te nieposiadające osobowości prawnej (art. 28 Kodeksu), do występowania z żądaniem wszczęcia postępowań administracyjnych. Towarzystwo Upiększania Miasta Wrocławia to stowarzyszenie zwykłe, zgłoszone w Urzędzie Miejskim Wrocławia i wpisane do prowadzonej przez ten urząd ewidencji. Do celów statutowych Towarzystwa Upiększania Miasta Wrocławia należą m.in. ochrona i kształtowanie ładu przestrzennego, w tym architektury i urbanistyki oraz polityka tożsamości miasta Wrocławia, biorąc w szczególności pod uwagę dziedzictwo kulturowe i ochronę środowiska (§ 2 ust. 1 Regulaminu działalności TUMW) Towarzystwo Benderowskie to stowarzyszenie rejestrowe o numerze KRS 0000460945. Do celów statutowych Towarzystwa Benderowskiego należy m.in. rozwój kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, w szczególności dorobku architektonicznego (§ 7. pkt. 9 statutu TB). Uznajemy, że ochrona zabytków nieruchomych jest naturalnym obszarem realizacji celów statutowych obu stowarzyszeń.

Ochrona zabytków jest niewątpliwym interesem publicznym Narodu Polskiego i społeczeństwa

Wrocławia, co w wielu miejscach podkreśla ustawodawca, m.in. uznając ją za cel publiczny (art. 6 pkt 5 ustawy o gospodarce nieruchomościami) oraz za zadanie własne gminy jako element zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty (art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym). W związku z tym działanie organizacji społecznych w kierunku objęcia najwyższą formą ochrony historycznego budynku należy uznać za działanie w interesie publicznym.

W załączniku nr 2 do niniejszego wniosku przedstawiamy doświadczenie i kompetencje arch. Jana Jerzmańskiego, które w naszej ocenie są wystarczające, by reprezentował on Towarzystwo Benderowskie w postępowaniu administracyjnym o wpis do rejestru zabytków budynku przy ul. Sienkiewicza 96.

O akcji #rejestrujemykamienice:

We Wrocławiu jest ponad 10 tys. obiektów zabytkowych (w ewidencji lub rejestrze), a tylko 978 z nich wpisanych jest do rejestru. Mniej niż 300 z nich to kamienice lub budynki podobne (np. oficyny). W ostatnich kilku latach zostało do rejestru wpisanych zaledwie sześć kamienic. Uważamy, że jest to niedoceniony zabytkowy zasób naszego miasta. Wiele reprezentacyjnych budynków mieszkalnych z XIX i przełomu XIX i XX w. nie znajduje się w rejestrze. Nie są więc dostatecznie chronione przed niekorzystnymi zmianami, łącznie z rozbiórką. Co więcej, ich właściciele nie mają możliwości ubiegać się o dotację na remont, która może wynieść nawet do 70% kosztów. Tymczasem to właśnie zachowane kwartały XIX-wiecznych przedmieść stanowią w dużej mierze o charakterze Wrocławia. Ochrona kamienic w ich oryginalnym kształcie jest więc zachowaniem *genius loci* naszego miasta. Co więcej, mieszkańcom zależy na tym dziedzictwie, jego odnowieniu i zachowaniu w dobrym stanie. Świadczy o tym zainteresowanie, z jakim spotkała się nasza akcja #RejestrujemyKamienice, którą uruchomiliśmy, by wspólnie z wrocławianami wybrać budynki mieszkalne warte wpisania do rejestru zabytków.

Przeprowadziliśmy ją na kanale Towarzystwa Upiększania Miasta Wrocławia i poświęconym jej wydarzeniu na Facebooku w styczniu i lutym br. Internauci zostali najpierw poproszeni o wskazanie kamienic we Wrocławiu, które ich zdaniem pretendują do objęcia najwyższą ochroną, czyli wpisem do rejestru zabytków (dostaliśmy ponad 70 zgłoszeń), a następnie o oddanie swoich głosów poprzez polubienie zdjęć najbardziej cenionych przez nich kamienic. Album ze zdjęciami budynków został obejrzany przez ponad 110 tys. osób. Dla pięciu kamienic z najwyższym wynikiem zostały opracowane wnioski do tutaj. Biura Ochrony Zabytków. Zanim zostały złożone, poinformowaliśmy pisemnie mieszkańców wszystkich kamienic o wynikach akcji, a także jej celu oraz zachęciliśmy do podzielenia się swoimi przemyśleniami poprzez wysłanie do nas e-maila. Jedną ze zwycięskich kamienic okazała się ta przy ul. Sienkiewicza 96, o którą składamy niniejszy wniosek.

Kamienica przy ul. Henryka Sienkiewicza 96

W marcu 1901 r. architekt Karl Menzel i mistrz murarski Paul Jäckel złożyli w urzędzie projekt domu czynszowego dla parceli przy ul. Sienkiewicza (ówczesnej *Sternstrasse*) na Przedmieściu Piaskowym. Kamienica pod numerem 96 stanęła w pierzei wśród podobnych domów z tego samego okresu. Z racji korzystnego skierowania pierzei w stronę południową, wykorzystano zwiększoną ekspozycję słoneczną wszystkie budynki zaopatrując w balkony. 4-piętrowy budynek miał we wnętrzu niewielki prostokątny dziedziniec-studnię, na który wychodziły okna pomieszczeń w głębi mieszkań. Dziedziniec rozpoczynał swój bieg od pierwszego piętra, w poziomie dachu nakrywał go świetlik. Dzięki temu rozwiązaniu na pierwszym i 2. piętrze doświetlone zostały gabinety i łazienki (wyposażone w wanny i umywalki) a na 3. i 4. - łazienki i kuchnie. Tego typu funkcjonalne rozwiązania pojawiły się w zabudowie czynszowej właśnie w owym czasie. Pierwotnie dom miał po 2 mieszkania na każdej kondygnacji, obecnie dwa ostatnie piętra mieszczą po 4 mieszkania, a w całym budynku jest ich 14.

5-kondygnacyjny budynek z podpiwniczeniem i poddaszem użytkowym wykonany w technologii tradycyjnej, z murowanymi z cegły ścianami i drewnianymi stropami między piętrami (strop nad piwnicą ognioodporny). Klatka schodowa umieszczona symetrycznie, od strony podwórza. Dach mansardowy, od strony fasady 2 lukarny z daszkami pulpitowymi. Szeroka na 16 m elewacja frontowa zakomponowana jest symetrycznie, z 6 osiami okiennymi (w 2 środkowych osiach 2-skrzydłowe, przeszklone drzwi balkonowe z naświetlami). Okna w skrajnych osiach są szerokie, dzielone na 6 kwater (2 słupki i poziome ślepię), pozostałe okna wąskie, z krzyżem okiennym. Okna na dolnej kondygnacji są najwyższe, okna na ostatniej – najniższe; okna 2. i 3. piętra mają tę samą wysokość. Parapety wykonano w formie gzymsów z górnymi powierzchniami osłoniętymi blachą. Opaski okienne profilowane, z uszami, u góry wychodzą poza obrys wnęki okiennej, zmieniając się w naczółki (na pierwszym piętrze segmentowe, na 2. trójkątne, na 3. dwuramiennie, na 4. faliste). W płycinach pod naczółkami reliefowe przedstawienia roślin. Płyciny podokienne wypełniają motywy roślinne (kwiaty i liście kasztanowca) oraz kartusze herbowe (na 2. piętrze). Dekoracje sztukatorskie kontrastują z gładkimi płaszczyznami ścian w sposób typowy dla sztuki secesyjnej. Kondygnacja parteru z delikatnym rysunkiem boniowania na gładkim tynku, oddzielona od pięter gzymsem, poniżej strefa cokołu z okienkami piwnic. Okna pierwszej kondygnacji mają parapety ujęte we wspólny gzyms. Po środku elewacji wnęka zamknięta pełnym łukiem (udekorowanym wstęgą na elewacji), w której umieszczono 2-skrzydłowe, drewniane drzwi z naświetlem i przeszkleniami w skrzydłach. Półkoliste naświetle dzielone szczeblinami wygiętymi w łuki odcinkowe. Przed drzwiami 2 stopnie schodowe. Pomiędzy pierwszym a 4. piętrzem ciąg prostokątnych, wspornikowych balkonów o konstrukcji stalowej wypełnionej cegłą (wspólne dla obu mieszkań na każdym piętrze balkony są obecnie w złym stanie technicznym, u dołu podstemplowane). W osi symetrii fasady oraz w narożnikach balkonów 2-częściowe kolumny na postumentach, z głowicami liściastymi. 3 kolumny na pierwszym piętrze są najwyższe, pozostałe 6 nieco niższych, dostosowanych do zmniejszonej wysokości kondygnacji; środkowa kolumna na 3. piętrze ma inny kształt głowicy. Postumenty na balkonie ostatniego piętra wieńczą sztukatorskie kule. Pomiędzy postumentami balustrady z ażurowymi arkadkami dźwigającymi szeroką, profilowaną po bokach poręcz. Koronę murów wieńczy gzyms z biegnącym pod nim fryzmem z ornamentem w formie liści kasztanowca. W środkowej strefie gzyms przerywa swój bieg, ustępując pola najefektowniejszemu akcentowi kompozycji

architektonicznej – dużemu szczytowi z esowatymi spływami. Szczyt ma wyraźnie historyzujący charakter - oprócz dekoracji secesyjnej zdobią go detale o formach typowych dla antyku, średniowiecza i ery nowożytnej. W środku szczytu nieduże prostokątne okno z gzymsem okapnikowym w stylu perpendykularnym (gotyk angielski), flankowane przez trójkątne w rzucie pilastry ze wspornikami w strefie gzymsu, zwieńczone kwiatonami wystającymi poza obrys szczytu. W narożnikach antyczne akroteriony - rzeźbione kule, na których przysiadła para orłów naturalnej wielkości. Pełnoplastyczne figury ptaków mają rozłożone skrzydła i czujnie spoglądają na boki. W górnej strefie szczytu wykonany ze stiuku kartusz (zwieńczony koroną ukształtowaną z kwiatów, po bokach wstęgi), a tuż pod zwieńczeniem personifikacja słońca uśmiechającego się zgrzyliwie. Przez całą płaszczyznę ściany szczytu wiją się ledwo dostrzegalne gałęzie z liśćmi, kwiatami i owocami (jabłkami?), być może przedstawiającymi biblijne Drzewo Życia. Pierwotnie ten finezyjny, secesyjny detal mógł być wyróżniony innymi kolorami – kartusz herbowy w dekoracji szczytu zachował barwę żółtą. Spływy szczytu dekorują woluty w formie zwiniętych rolek, a na czubku znajduje się waza. Za ścianą szczytu znajduje się stromy dach 2-spadowy z 3. połacią ustawioną poprzecznie. Elewacja tylna 5-osiowa, z nieznacznie wysuniętym ryzalitem klatki schodowej. Ściany boczne ryzalitu są ukośne, u jego podstawy prostokątna wnęka mieszcząca jednoskrzydłowe drzwi przeciwpożarowe. Przed drzwiami betonowe schody z 3 stopniami. Pod prostym gzymsem wieńczącym tylną elewację znajdują się niewielkie okna poddasza. Pomiędzy drzwiami frontowymi a klatką schodową długi korytarz z biegiem schodowym i dodatkowymi, 2-krzydłowymi drzwiami. Kamienne posadzki dekorują pasy w kolorach czarnym i brązowym. Schody 2-biegowe, o konstrukcji stalowej, spoczniki na rzucie trapezu. W całości zachowana drewniana balustrada tralkowa, rozpoczynająca swój bieg kandelabrowym słupkiem. Oryginalne są także drewniane drzwi do mieszkań – jednoskrzydłowe (kuchenne) i 2-skrzydłowe (z przeszkleniami, dekorowane płycinami). Komplet dopełniają 3 jednoskrzydłowe drzwi do pomieszczeń poddasza.

Eklektyczna kamienica mieszczańska z przewagą dekoracji secesyjnych współtworzy pierzeję zabudowy z podobnymi budynkami z tego samego okresu. Dom pod numerem 96 wyróżnia się imponującym szczytem wieńczącym fasadę oraz kompletnie zachowanym wnętrzem w częściach wspólnych.

W imieniu Towarzystwa Benderowskiego
i Towarzystwa Upiększania Miasta Wrocławia

Aleksandra Zienkiewicz

Załącznik nr 1 - dokumentacja fotograficzna:

Kamienica przy Sienkiewicza 96, po prawej – oryginalne drzwi na klatce schodowej; fot. Jan Jerzmański

Kamienica przy Sienkiewicza 96, szczyt; fot. Jan Jerzmański

TOWARZYSTWO
UPIĘSZANIA
MIASTA
WROCŁAWIA

Załącznik nr 2 – życiorys Jana Jerzmańskiego

Jan Jerzmański, reprezentant obu stowarzyszeń w postępowaniu o wpis do rejestru, od czasów studiów poszerzał swoją teoretyczną i praktyczną wiedzę w zakresie ochrony zabytków. Pod kierunkiem arch. M. Dworskiej wykonał liczne projekty związane z zabytkami (m.in. projekt remontu elewacji kaplicy Hochbergów we Wrocławiu, projekt remontu muru zewnętrznego z wmurowanymi nagrobkami na cmentarzu w Świdnicy, na terenie wpisanym na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, projekt remontu elewacji pałacu w Mrozowie). W latach 2009-2011 pracował w firmie architektonicznej Scoliosis (przeprowadził inwentaryzacje zabytkowych pałaców w Brzegu Głogowskim, Świninie, Suchej Wielkiej, kościołów w Nasławicach i Piławie Dolnej a także historycznych zabudowań gospodarczych dawnych folwarków oraz modernistycznych budynków koszar wojskowych w Oleśnicy). Opracował także projekty kolorystyk (częściowo zrealizowane) trzech zabytkowych kamienic w Piławie Górnej. Był współautorem zrealizowanego tylko częściowo projektu remontu zabytkowego spichlerza na Bielanach Wrocławskich. W roku 2010 opracowywał (zrealizowane) projekty remontów elewacji wrocławskich kamienic czynszowych (przy Pl. Powstańców Wielkopolskich 4 i 6, Pl. Św. Macieja 1, przy ul. Chrobrego 21). Od 2013 r. jest członkiem Dolnośląskiej Okręgowej Izby Architektów. Obecnie prowadzi własną firmę architektoniczną. W 2014 r. wykonał inwentaryzację kościoła poewangelickiego w Zawoni oraz zabytkowych zabudowań dawnej przędzalni na Praczech Odrzańskich. Jest autorem społecznego projektu remontu elewacji kamienicy przy ul. Pułaskiego 73. W latach 2011-2015 uczestniczył w kilkunastu ogólnopolskich konkursach architektoniczno-urbanistycznych (w tym rewitalizacji Placu Wałowego w Gdańsku oraz projektu nowego domu przysłupowego na terenie Górnych Łużyc). Napisał 15 artykułów dot. obiektów zabytkowych dla portalu e-dolnyślask (2014 r., nigdy nie opublikowanych z powodu zaniechania projektu) oraz cztery artykuły poświęcone wrocławskim zabytkom i architekturze współczesnej dla portalu Hiperwrocław (2015-2016 r.). W ostatnich latach w tematyce zabytków wrocławskich wypowiadał się dla TVP Wrocław, Radia Wrocław, portalu TVN24 oraz Gazety Południowej. Od 2014 r. współtworzy internetową stronę Czerwona Lista Zabytków Dolnego Śląska. Jest także autorem opisu kamienicy przy Sienkiewicza 96, stanowiącego integralną część niniejszego wniosku.